

Кәсіптік стандарт: «Ғимараттар мен имараттарды бөлшектеу және бұзу бойынша жұмысшылар »

1-ші тарау. Жалпы ережелер

1. Кәсіптік стандарттың қолдану аясы: "Ғимараттар мен имараттарды бөлшектеу және бұзу жөніндегі жұмысшылар" кәсіптік стандарты "Кәсіптік біліктілік туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабына сәйкес әзірленіп, білім беру бағдарламаларын қалыптастыруға, оның ішінде кәсіпорындарда персоналды оқытуға, білім беру ұйымдары қызметкерлері мен түлектерінің кәсіптік біліктілігін тануға және персоналды басқару саласындағы кең ауқымды міндеттердің шешімдеріне құрылыс саласындағы қызметті жүзеге асыратын ұйымдар мен кәсіпорындарда қойылатын талаптарды белгілейді.

2. Осы кәсіптік стандартта мынадай терминдер, анықтамалар мен қысқартулар қолданылады:

1) Ғимарат – табиғи немесе жасанды кеңістік шекаралары бар және өндірістік процестерді орындауға, материалдық құндылықтарды орналастыруға және сақтауға немесе адамдарды, жүктерді уақытша орналастыруға (орын ауыстыруға), сондай-ақ жабдықтарды немесе коммуникацияларды орналастыруға (төсеуге, жүргізуге) арналған жасанды жасалған ауқымды, тегістікті немесе желілік объект (жер үсті, су беті және (немесе) жер асты, су асты).

2) Ғимараттардың (құрылыстардың) инженерлік жабдығы – материалдық құндылықтардың сақталуын қамтамасыз ететін адамдардың тұруына (тұрмысына), еңбек қызметіне (болуына) нормативтік не қолайлы жағдай жасайтын, сондай-ақ технологиялық жабдықтар мен өндірістік процестерді инженерлік қамтамасыз ететін инженерлік жүйелер мен техникалық құрылғылар кешені.

3) Құрылыс – қандай да бір заттың, машинаның, аспаптың, құрылыстың және т. б. бөліктерінің құрылымы, құрылымы, өзара орналасуы

4) Құрылыс қызметі – жаңа объектілер салу және (немесе) бар объектілерді (үйлерді, ғимараттар мен олардың кешендерін, коммуникацияларды) өзгерту (кеңейту, жаңғырту, техникамен қайта жарақтандыру, реконструкциялау, қалпына келтіру, күрделі жөндеу), олармен байланысты технологиялық және инженерлік жабдықтарды монтаждау (бөлшектеу), құрылыс материалдарын, бұйымдар мен конструкцияларын дайындау (өндіру), сондай-ақ аяқталмаған объектілер құрылысын консервациялау мен өз ресурстарын тауысқан объектілерді кейіннен кәдеге жарату жұмыстарын жүзеге асыру жолымен өндірістік және өндірістік емес негізгі қорларды құру жөніндегі қызмет

5) Мемлекеттік нормативтер (мемлекеттік нормативтік құжаттар) – адамның өмір сүруі мен өмір сүруіне қолайлы, қауіпсіз және басқа да қажетті жағдайларды қамтамасыз ететін нормативтік құқықтық актілер, қала құрылысы және техникалық регламенттер, нормативтік-техникалық құжаттар, өзге де міндетті талаптар, жағдайлар мен шектеулер жүйесі.

6) Объектіні пайдалануға қабылдау актісі – бекітілген жобаға және мемлекеттік (мемлекетаралық) нормативтерге сәйкес объект құрылысының аяқталғанын және объектінің пайдалануға толық дайындығын растайтын құжат.

7) Тапсырыс беруші – қызметін Қазақстан Республикасының сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы заңнамасына сәйкес жүзеге асыратын жеке немесе заңды тұлға. Жобаның (бағдарламаның) тапсырыс беруші-инвесторы, тапсырыс беруші (меншік иесі), құрылыс салушы не олардың уәкілетті адамдары қызмет мақсаттарына қарай тапсырыс беруші бола алады

8) Техникалық қадағалау – орындалған жұмыстың сапасын, мерзімін, құнын, қабылдап алынуын және объектінің пайдалануға берілуін қоса алғанда, жобаны іске асырудың барлық сатысында құрылысты қадағалау

3. Осы кәсіптік стандартта мынадай қысқартулар қолданылады

- 1) БА – басшылар, мамандар және өзге де қызметшілер лауазымдарының біліктілік анықтамалығы
- 2) БТБА – жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік біліктілік анықтамалығы
- 3) СБШ – салалық біліктілік шеңбері
- 4) ЭҚЖЖ – экономикалық қызмет түрлерінің жалпы жіктеуіші

2-ші тарау. Кәсіптік стандарттың паспорты

4. Кәсіптік стандарттың атауы: Ғимараттар мен имараттарды бөлшектеу және бұзу бойынша жұмысшылар

5. Кәсіптік стандарттың коды: F43110004

6. ЭҚЖЖ секциясын, бөлімін, тобын, сыныбын және кіші сыныбын көрсету:

F Құрылыс

43 Мамандандырылған құрылыс жұмыстары

43.1 Ғимараттар мен имараттарды бұзу, құрылыс учаскесін дайындау

43.11 Ғимараттар мен имараттарды бөлшектеу және бұзу

43.11.0 Ғимараттар мен имараттарды бөлшектеу және бұзу

7. Кәсіптік стандарттың қысқаша сипаттамасы: Кәсіптік стандартта құрылыс саласына жататын негізгі кәсіптердің сипаттамасы, сондай-ақ құрылыс саласындағы және онымен байланысты салалардағы қызметті

жүзеге асыратын қызметкерлердің жұмыс сипаттамасы мен еңбек функциялары келтірілген.

8. Кәсіптер карточкаларының тізімі:

- 1) Фимараттарды қайта монтаждаушы - 2 СБШ-нің деңгейі
- 2) Фимараттарды қайта монтаждаушы - 3 СБШ-нің деңгейі
- 3) Фимараттарды қайта монтаждаушы - 4 СБШ-нің деңгейі
- 4) Биік үйлер салушы-монтаждаушы - 2 СБШ-нің деңгейі
- 5) Биік үйлер салушы-монтаждаушы - 3 СБШ-нің деңгейі
- 6) Биік үйлер салушы-монтаждаушы - 4 СБШ-нің деңгейі

3-ші тарау. Кәсіптер карточкалары

9. Кәсіптің карточкасы «Фимараттарды қайта монтаждаушы»:			
Топтың коды:	7119-2		
Қызмет атауының коды:	7119-2-001		
Кәсіптің атауы:	Фимараттарды қайта монтаждаушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	2		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	3-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (3-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 шілдедегі № 388 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 1 тамызда № 19169 болып тіркелді. Құрылыс конструкцияларын монтаждаушы, 2-7 разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Бір жылдан бастап жұмыс тәжірибесі		
Формалды емес және информалды біліммен байланыс:	Сертификаттар және қысқа мерзімді оқыту курстары		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	7119-2-002 Фимараттарды бұзу бойынша білікті жұмысшы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жұмыс тәртібін, оларды жүргізу шарттарын, арнайы техниканы қолдануды қоса алғанда, күрделі құрылыс объектілерін бұзу, бөлшектеу және т. б.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Фимараттарды бөлшектеу бойынша жұмыстарды орындауға дайындық 2. Фимараттарды бөлшектеу бойынша қосалқы жұмыстарды орындау	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Фимараттарды бөлшектеу бойынша жұмыстарды орындауға дайындық	Дағды 1: Фимараттың жағдайын бағалау	Машықтар:	
		2-3 разряд 1. Бөлшектеу жұмыстарын бастамас бұрын фимараттардың құрылыс конструкцияларының жай күйін тексеру; 2. Бөлшектеу саласындағы құрылыста құрылыс машиналарына қажеттілікті есептеуді жүргізу; 3. Фимараттарды бөлшектеу бойынша құрылыстағы жұмыстардың ұзақтығын анықтау; 4. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста құрылыс машиналары мен автокөлік құралдарын пайдалану тиімділігін талдау; 5. Фимараттарды бөлшектеу процесінде құрылыс қалдықтарымен жұмыс істеу жобасын әзірлеу; 6. Бөлшектеу жұмыстары саласындағы құрылыста қауіпсіздік талаптарын қолдану; 7. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста жедел ақпаратты жинау және өңдеу үшін компьютерлік техниканы қолдану.	

		Білімдер: 2-3 разряд 1. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылысқа арналған ұйымдық-технологиялық құжаттама; 2. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы жұмыстарды жүргізу әдістері; 3. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста күнтізбелік жоспарларды, желілік кестелерді, айлық және апталық-тәуліктік жоспарларды жасау кезектілігі; 4. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы ресурстарға қажеттілікті автоматтандырылған есептеу әдістері; 5. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы еңбекті қорғау, экологиялық және өрт қауіпсіздігі талаптары; 6. Санитарлық нормалар мен ережелер.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Еңбек функциясы 2: Ғимараттарды бөлшектеу бойынша қосалқы жұмыстарды орындау	Дағды 1: Ресурстарға қажеттілікті есептеу	Машықтар: 2-3 разряд 1. Ғимараттарды бөлшектеу процесінде құрылыс қалдықтарымен жұмыс істеу жобасын әзірлеу; 2. Бөлшектеу жұмыстары саласындағы құрылыста қауіпсіздік талаптарын қолдану; 3. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста жедел ақпаратты жинау және өңдеу үшін компьютерлік техниканы қолдану.
		Білімдер: 2-3 разряд 1. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы ресурстарға қажеттілікті Автоматтандырылған есептеу әдістері; 2. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы еңбекті қорғау, экологиялық және өрт қауіпсіздігі талаптары; 3. Санитарлық нормалар мен ережелер.
		Дағдыны тану мүмкіндігі:
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Дербестік және жауапкершілік Күйзеліске тұрақтылық Тәртіптілік Оқу және өзін-өзі оқыту қабілеті	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2010 жылғы 17 қарашадағы № 1202 "ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар" техникалық регламенті (2023 жылғы 9 маусымдағы № 435, 2023 жылғы 19 желтоқсанда күшіне енеді)	
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:
	3	Ғимараттарды қайта монтаждаушы
	4	Ғимараттарды қайта монтаждаушы
	5	Учаске шебері
	6	Учаске бастығы
10. Кәсіптің карточкасы «Ғимараттарды қайта монтаждаушы»:		
Топтың коды:	7119-2	
Қызмет атауының коды:	7119-2-001	
Кәсіптің атауы:	Ғимараттарды қайта монтаждаушы	
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3	
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:		

БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	3-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (3-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 шілдедегі № 388 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 1 тамызда № 19169 болып тіркелді. Құрылыс конструкцияларын монтаждаушы, 2-7 разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Фимараттар мен құрылыстарды салу және пайдалану	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Бір жылдан бастап жұмыс тәжірибесі		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:	Сертификаттар және қысқа мерзімді оқыту курстары		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	7119-2-002 Фимараттарды бұзу бойынша білікті жұмысшы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жұмыс тәртібін, оларды жүргізу шарттарын, арнайы техниканы қолдануды қоса алғанда, күрделі құрылыс объектілерін бұзу, бөлшектеу және т. б.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Фимараттарды бөлшектеу бойынша жұмыстарды орындауға дайындық	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Фимараттарды бөлшектеу бойынша жұмыстарды орындауға дайындық	Дағды 1: Фимараттың жағдайын бағалау	Машықтар:	
		4-5 разряд 1. Бөлшектеу жұмыстарын бастамас бұрын фимараттардың құрылыс конструкцияларының жай күйін тексеру; 2. Бөлшектеу саласындағы құрылыста құрылыс машиналарына қажеттілікті есептеуді жүргізу; 3. Фимараттарды бөлшектеу бойынша құрылыстағы жұмыстардың ұзақтығын анықтау; 4. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста құрылыс машиналары мен автокөлік құралдарын пайдалану тиімділігін талдау; 5. Фимараттарды бөлшектеу процесінде құрылыс қалдықтарымен жұмыс істеу жобасын әзірлеу; 6. Бөлшектеу жұмыстары саласындағы құрылыста қауіпсіздік талаптарын қолдану; 7. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста жедел ақпаратты жинау және өңдеу үшін компьютерлік техниканы қолдану.	
		Білімдер:	
		4-5 разряд 1. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылысқа арналған ұйымдық-технологиялық құжаттама; 2. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы жұмыстарды жүргізу әдістері; 3. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста күнтізбелік жоспарларды, желілік кестелерді, айлық және апталық-тәуліктік жоспарларды жасау кезектілігі; 4. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы ресурстарға қажеттілікті автоматтандырылған есептеу әдістері; 5. Фимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы еңбекті қорғау, экологиялық және өрт қауіпсіздігі талаптары; 6. Санитарлық нормалар мен ережелер.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	

Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Дербестік және жауапкершілік Күйзеліске тұрақтылық Тәртіптілік Оқу және өзін-өзі оқыту қабілеті		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2010 жылғы 17 қарашадағы № 1202 "ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар" техникалық регламенті (2023 жылғы 9 маусымдағы № 435, 2023 жылғы 19 желтоқсанда күшіне енеді)		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Ғимараттарды қайта монтаждаушы	
	5	Учаске шебері	
	6	Учаске бастығы	
11. Кәсіптің карточкасы «Ғимараттарды қайта монтаждаушы»:			
Топтың коды:	7119-2		
Қызмет атауының коды:	7119-2-001		
Кәсіптің атауы:	Ғимараттарды қайта монтаждаушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	3-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (3-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 шілдедегі № 388 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 1 тамызда № 19169 болып тіркелді. Құрылыс конструкцияларын монтаждаушы, 2-7 разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:
	ТжКБ (орта деңгейдегі маман)	Ғимараттар мен құрылыстарды салу және пайдалану	
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Бір жылдан бастап жұмыс тәжірибесі		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:	Сертификаттар және қысқа мерзімді оқыту курстары		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	7119-2-002 Ғимараттарды бұзу бойынша білікті жұмысшы		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Жұмыс тәртібін, оларды жүргізу шарттарын, арнайы техниканы қолдануды қоса алғанда, күрделі құрылыс объектілерін бұзу, бөлшектеу және т. б.		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Ғимараттарды бөлшектеу бойынша жұмыстарды орындауға дайындық	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Ғимараттарды бөлшектеу бойынша жұмыстарды орындауға дайындық			

	Дағды 1: Ғимараттың жағдайын бағалау	Машықтар: 6-7 разряд 1. Бөлшектеу жұмыстарын бастамас бұрын ғимараттардың құрылыс конструкцияларының жай күйін тексеру; 2. Бөлшектеу саласындағы құрылыста құрылыс машиналарына қажеттілікті есептеуді жүргізу; 3. Ғимараттарды бөлшектеу бойынша құрылыстағы жұмыстардың ұзақтығын анықтау; 4. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста құрылыс машиналары мен автокөлік құралдарын пайдалану тиімділігін талдау; 5. Ғимараттарды бөлшектеу процесінде құрылыс қалдықтарымен жұмыс істеу жобасын әзірлеу; 6. Бөлшектеу жұмыстары саласындағы құрылыста қауіпсіздік талаптарын қолдану; 7. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста жедел ақпаратты жинау және өңдеу үшін компьютерлік техниканы қолдану.
		Білімдер: 6-7 разряд 1. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылысқа арналған ұйымдық-технологиялық құжаттама; 2. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы жұмыстарды жүргізу әдістері; 3. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыста күнтізбелік жоспарларды, желілік кестелерді, айлық және апталық-тәуліктік жоспарларды жасау кезектілігі; 4. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы ресурстарға қажеттілікті Автоматтандырылған есептеу әдістері; 5. Ғимараттарды бөлшектеу саласындағы құрылыстағы еңбекті қорғау, экологиялық және өрт қауіпсіздігі талаптары; 6. Санитарлық нормалар мен ережелер.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
	Дағды 2: Жұмыстардың қауіпсіз орындалуын бақылау	Машықтар: 6-7 разряд 1. Ғимараттарды бөлшектеудің жедел жоспарларының орындалуын бақылау; 2. Ғимараттарды бөлшектеу кезінде қауіпті аймақтарды анықтау.
	Білімдер: 6-7 разряд 1. Ғимараттарды бөлшектеу кезіндегі техникалық қауіпсіздік нормалары; 2. Ғимараттарды бөлшектеу саласында құрылыс жұмыстарын жүргізудің қауіпсіз әдістері.	
Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Дербестік және жауапкершілік Күйзеліске тұрақтылық Тәртіптілік Оқу және өзін-өзі оқыту қабілеті	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2010 жылғы 17 қарашадағы № 1202 "ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар" техникалық регламенті (2023 жылғы 9 маусымдағы № 435, 2023 жылғы 19 желтоқсанда күшіне енеді)	
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:
	5	Учаске шебері
	6	Учаске бастығы
12. Кәсіптің карточкасы «Биік үйлер салушы-монтаждаушы»:		

Топтың коды:	7119-2		
Қызмет атауының коды:	7119-2-003		
Кәсіптің атауы:	Биік үйлер салушы-монтаждаушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	2		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	3-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (3-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 шілдедегі № 388 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 1 тамызда № 19169 болып тіркелді. Құрылыс конструкцияларын монтаждаушы, 2-7 разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: негізгі орта білім	Мамандық: -	Біліктілік: -
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес		
Формалды емес және информалы біліммен байланыс:	Сертификаттар және қысқа мерзімді оқыту курстары		
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	7119-9-001 Жоғары өрмелегіш		
Қызметтің негізгі мақсаты:	Көтергіш құрылыстар мен кран жолдарын пайдаланумен жұмыстардың қауіпсіз орындалуын қамтамасыз ету		
Еңбек функциялардың сипаттамасы			
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Көтергіш құрылыстарды пайдалануды ұйымдастыру	
	Қосымша еңбек функциялары:		
Еңбек функциясы 1: Көтергіш құрылыстарды пайдалануды ұйымдастыру	Дағды 1: Құрылыс, монтаждау немесе тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге дайындық	Машықтар:	
		2-3 разряд 1. Көтергіш құрылыстарды құрылыс, монтаждау немесе тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге дайындау жөніндегі шараларды жүзеге асыру мақсатында ұйымдардың (қызметтердің) басшыларымен және персоналмен өзара іс-қимыл жасау; 2. Көтергіш құрылыстардың машинистері мен тіреуіштердің жұмысын ұйымдастыру, мақсаттар қою, міндеттер тұжырымдау, басымдықтарды анықтау; 3. Шешім нұсқаларын әзірлеу және оларды жүзеге асыруға байланысты тәуекелдерді бағалау; 4. Көтергіш құрылыстар машинистерінің, рафтерлердің қызметінің нәтижелерін талдау және жұмыстардың орындалу сапасын бағалау; 5. Көтергіш құрылыстар машинистері мен итарқа жасаушылардың қызметін жоспарлау; 6. Жұмыс орнында зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету; 7. Жұмыста нормативтік-техникалық құжаттаманы пайдалану.	

<p>Білімдер:</p> <p>2-3 разряд</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Көтергіш құрылыстарды қолдана отырып, құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу тәртібі; 2. Ұйымда көтергіш құрылыстарға техникалық қадағалау және қауіпсіз қызмет көрсетуді ұйымдастыру; 3. Кран жолдарына қойылатын талаптар; 4. Жүктерді жинау тәртібі; 5. Жүк көтергіш құрылыстардың құрылысы бойынша жалпы мәліметтер (олардың параметрлері мен жүк сипаттамалары, қауіпсіздік аспаптарының мақсаты, жұмыс кезіндегі тұрақтылық); 6. Электр беру желілерінің жанында өздігінен жүретін жебелі крандармен жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз етуді ұйымдастыруға қойылатын талаптар; 7. Рұқсат-нарядтарды ресімдеу және беру тәртібі; 8. Көтергіш құрылыстардың жүктерін жылжыту кезінде қолданылатын белгі дабылы; 9. Жүк қармайтын құрылғылардың, ыдыстардың, болат арқандар мен шынжырлардың ақаулы болу нормалары; 10. Көтергіш құрылыстардың жұмысы кезінде авариялар мен инциденттер туындаған жағдайлардағы іс-қимыл тәртібі; 11. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі электр қауіпсіздігінің талаптары; 12. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптары.

Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
--------------------------	---

<p>Дағды 2: Қауіпсіздік қағидаларына, жұмыстарды жүргізу жобаларына, Технологиялық карталарға, технологиялық регламенттерге және наряд-рұқсаттарға сәйкес көтерме құрылыстармен жұмыстарды жүргізуді ұйымдастыру және бақылау</p>	<p>Машықтар:</p> <p>2-3 разряд</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Көтергіш құрылыстар мен стропальщик машинистерінің өз қызметін және қызметін ұйымдастыру, тапсырмалар беру және олардың орындалуын бақылау; 2. Көтергіш құрылыстардың машинистері мен итарқа салушылардың өнеркәсіптік қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптарының орындалуын бақылауды жүзеге асыру; 3. Жұмысты жобаға, технологиялық картаға және наряд-рұқсатқа сәйкес ұйымдастыру; 4. Электр беру желісінің жанында өздігінен жүретін көтергіш құрылыстарды орнатудың қауіпсіз орнын анықтау; 5. Көтергіш құрылыстарды пайдалану жағдайларын бақылауды жүзеге асыру.
--	---

		Білімдер:	
		2-3 разряд 1. Көтергіш құрылыстарды қолдана отырып, құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу тәртібі; 2. Ұйымдағы көтергіш құрылыстарға техникалық қадағалауды және қауіпсіз қызмет көрсетуді ұйымдастыру әдістері; 3. Кран жолдарына қойылатын талаптар; 4. Жүктерді жинау тәртібі; 5. Крандардың құрылысы бойынша жалпы мәліметтер (олардың параметрлері мен жүк сипаттамалары, қауіпсіздік аспаптарының мақсаты, жұмыс кезіндегі тұрақтылық); 6. Электр беру желісінің жанында өздігінен жүретін жебелі крандармен жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз етуді ұйымдастыруға қойылатын талаптар; 7. Рұқсат-нарядтарды ресімдеу және беру тәртібі; 8. Көтергіш құрылыстардың жүктерін жылжыту кезінде қолданылатын белгі дабылы; 9. Жүк қармайтын құрылғылардың, ыдыстардың, болат арқандар мен шынжырлардың ақаулы болу нормалары; 10. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптары.	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Дербестік және жауапкершілік Күйзеліске тұрақтылық Тәртіптілік Оқу және өзін-өзі оқыту қабілеті		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2010 жылғы 17 қарашадағы № 1202 "ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар" техникалық регламенті (2023 жылғы 9 маусымдағы № 435, 2023 жылғы 19 желтоқсанда күшіне енеді)		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	3	Биік үйлер салушы-монтаждаушы	
	4	Биік үйлер салушы-монтаждаушы	
	5	Учаске шебері	
	6	Учаске бастығы	
13. Кәсіптің карточкасы «Биік үйлер салушы-монтаждаушы»:			
Топтың коды:	7119-2		
Қызмет атауының коды:	7119-2-003		
Кәсіптің атауы:	Биік үйлер салушы-монтаждаушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	3		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	3-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (3-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 шілдедегі № 388 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 1 тамызда № 19169 болып тіркелді. Құрылыс конструкцияларын монтаждаушы, 2-7 разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі: ТжКБ (жұмысшы кәсіптер)	Мамандық: Ғимараттар мен құрылыстарды салу және пайдалану	Біліктілік:
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес		

Формалды емес және информформалы біліммен байланыс:	Сертификаттар және қысқа мерзімді оқыту курстары	
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	7119-9-001 Жоғары өрмелегіш	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Көтергіш құрылыстар мен кран жолдарын пайдаланумен жұмыстардың қауіпсіз орындалуын қамтамасыз ету	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Көтергіш құрылыстарды пайдалануды ұйымдастыру
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Көтергіш құрылыстарды пайдалануды ұйымдастыру	Дағды 1: Құрылыс, монтаждау немесе тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге дайындық	Машықтар:
		<p>4-5 разряд</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Көтергіш құрылыстарды құрылыс, монтаждау немесе тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге дайындау жөніндегі шараларды жүзеге асыру мақсатында ұйымдардың (қызметтердің) басшыларымен және персоналмен өзара іс-қимыл жасау; 2. Көтергіш құрылыстардың машинистері мен тіреуіштердің жұмысын ұйымдастыру, мақсаттар қою, міндеттер тұжырымдау, басымдықтарды анықтау; 3. Шешім нұсқаларын әзірлеу және оларды жүзеге асыруға байланысты тәуекелдерді бағалау; 4. Көтергіш құрылыстар машинистерінің, рафтерлердің қызметінің нәтижелерін талдау және жұмыстардың орындалу сапасын бағалау; 5. Көтергіш құрылыстар машинистері мен итарқа жасаушылардың қызметін жоспарлау; 6. Жұмыс орнында зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету; 7. Жұмыста нормативтік-техникалық құжаттаманы пайдалану.

Білімдер:

4-5 разряд

1. Көтергіш құрылыстарды қолдана отырып, құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу тәртібі;
2. Ұйымда көтергіш құрылыстарға техникалық қадағалау және қауіпсіз қызмет көрсетуді ұйымдастыру;
3. Кран жолдарына қойылатын талаптар;
4. Жүктерді жинау тәртібі;
5. Жүк көтергіш құрылыстардың құрылысы бойынша жалпы мәліметтер (олардың параметрлері мен жүк сипаттамалары, қауіпсіздік аспаптарының мақсаты, жұмыс кезіндегі тұрақтылық);
6. Электр беру желілерінің жанында өздігінен жүретін жебелі крандармен жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз етуді ұйымдастыруға қойылатын талаптар;
7. Рұқсат-нарядтарды ресімдеу және беру тәртібі;
8. Көтергіш құрылыстардың жүктерін жылжыту кезінде қолданылатын белгі дабылы;
9. Жүк қармайтын құрылғылардың, ыдыстардың, болат арқандар мен шынжырлардың ақаулы болу нормалары;
10. Көтергіш құрылыстардың жұмысы кезінде авариялар мен инциденттер туындаған жағдайлардағы іс-қимыл тәртібі;
11. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі электр қауіпсіздігінің талаптары;
12. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптары.

Дағдыны тану мүмкіндігі:

-

Дағды 2:
Қауіпсіздік қағидаларына, жұмыстарды жүргізу жобаларына, Технологиялық карталарға, технологиялық регламенттерге және наряд-рұқсаттарға сәйкес көтерме құрылыстармен жұмыстарды жүргізуді ұйымдастыру және бақылау

Машықтар:

4-5 разряд

1. Көтергіш құрылыстар мен стропальщик машинистерінің өз қызметін және қызметін ұйымдастыру, тапсырмалар беру және олардың орындалуын бақылау;
2. Көтергіш құрылыстардың машинистері мен итарқа салушылардың өнеркәсіптік қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптарының орындалуын бақылауды жүзеге асыру;
3. Жұмысты жобаға, технологиялық картаға және наряд-рұқсатқа сәйкес ұйымдастыру;
4. Электр беру желісінің жанында өздігінен жүретін көтергіш құрылыстарды орнатудың қауіпсіз орнын анықтау;
5. Көтергіш құрылыстарды пайдалану жағдайларын бақылауды жүзеге асыру.

		Білімдер:	
		<p>4-5 разряд</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Көтергіш құрылыстарды қолдана отырып, құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу тәртібі; 2. Ұйымдағы көтергіш құрылыстарға техникалық қадағалауды және қауіпсіз қызмет көрсетуді ұйымдастыру әдістері; 3. Кран жолдарына қойылатын талаптар; 4. Жүктерді жинау тәртібі; 5. Крандардың құрылысы бойынша жалпы мәліметтер (олардың параметрлері мен жүк сипаттамалары, қауіпсіздік аспаптарының мақсаты, жұмыс кезіндегі тұрақтылық); 6. Электр беру желісінің жанында өздігінен жүретін жебелі крандармен жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз етуді ұйымдастыруға қойылатын талаптар; 7. Рұқсат-нарядтарды ресімдеу және беру тәртібі; 8. Көтергіш құрылыстардың жүктерін жылжыту кезінде қолданылатын белгі дабылы; 9. Жүк қармайтын құрылғылардың, ыдыстардың, болат арқандар мен шынжырлардың ақаулы болу нормалары; 10. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптары. 	
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-	
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	<p>Жауапкершілік Дербестік және жауапкершілік Күйзеліске тұрақтылық Тәртіптілік Оқу және өзін-өзі оқыту қабілеті</p>		
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2010 жылғы 17 қарашадағы № 1202 "ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар" техникалық регламенті (2023 жылғы 9 маусымдағы № 435, 2023 жылғы 19 желтоқсанда күшіне енеді)		
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:	
	4	Биік үйлер салушы-монтаждаушы	
	5	Учаске шебері	
	6	Учаске бастығы	
14. Кәсіптің карточкасы «Биік үйлер салушы-монтаждаушы»:			
Топтың коды:	7119-2		
Қызмет атауының коды:	7119-2-003		
Кәсіптің атауы:	Биік үйлер салушы-монтаждаушы		
СБШ бойынша біліктілік деңгейі:	4		
СБШ бойынша біліктілік ішкі деңгейі:			
БТБА, БА, үлгілік біліктілік сипаттамалары бойынша біліктілік деңгейі:	3-шығарылым. "Жұмыстар мен жұмысшы кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалығын (3-шығарылым) бекіту туралы" 2019 жылғы 30 шілдедегі № 388 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 1 тамызда № 19169 болып тіркелді. Құрылыс конструкцияларын монтаждаушы, 2-7 разряд		
Кәсіптік білім деңгейі:	Білім деңгейі:	Мамандық:	Біліктілік:
	ТЖКБ (орта деңгейдегі маман)	Ғимараттар мен құрылыстарды салу және пайдалану	
Жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар:	Жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес		

Формалды емес және информформалы біліммен байланыс:	Сертификаттар және қысқа мерзімді оқыту курстары	
Кәсіптің басқа ықтимал атаулары:	7119-9-001 Жоғары өрмелегіш	
Қызметтің негізгі мақсаты:	Көтергіш құрылыстар мен кран жолдарын пайдаланумен жұмыстардың қауіпсіз орындалуын қамтамасыз ету	
Еңбек функциялардың сипаттамасы		
Еңбек функцияларының тізбесі:	Міндетті еңбек функциялары:	1. Көтергіш құрылыстарды пайдалануды ұйымдастыру
	Қосымша еңбек функциялары:	
Еңбек функциясы 1: Көтергіш құрылыстарды пайдалануды ұйымдастыру	Дағды 1: Құрылыс, монтаждау немесе тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге дайындық	Машықтар:
		<p>6-7 разряд</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Көтергіш құрылыстарды құрылыс, монтаждау немесе тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге дайындау жөніндегі шараларды жүзеге асыру мақсатында ұйымдардың (қызметтердің) басшыларымен және персоналмен өзара іс-қимыл жасау; 2. Көтергіш құрылыстардың машинистері мен тіреуіштердің жұмысын ұйымдастыру, мақсаттар қою, міндеттер тұжырымдау, басымдықтарды анықтау; 3. Шешім нұсқаларын әзірлеу және оларды жүзеге асыруға байланысты тәуекелдерді бағалау; 4. Көтергіш құрылыстар машинистерінің, рафтерлердің қызметінің нәтижелерін талдау және жұмыстардың орындалу сапасын бағалау; 5. Көтергіш құрылыстар машинистері мен итарқа жасаушылардың қызметін жоспарлау; 6. Жұмыс орнында зардап шеккендерге алғашқы көмек көрсету; 7. Жұмыста нормативтік-техникалық құжаттаманы пайдалану.

Білімдер:

6-7 разряд

1. Көтергіш құрылыстарды қолдана отырып, құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу тәртібі;
2. Ұйымда көтергіш құрылыстарға техникалық қадағалау және қауіпсіз қызмет көрсетуді ұйымдастыру;
3. Кран жолдарына қойылатын талаптар;
4. Жүктерді жинау тәртібі;
5. Жүк көтергіш құрылыстардың құрылысы бойынша жалпы мәліметтер (олардың параметрлері мен жүк сипаттамалары, қауіпсіздік аспаптарының мақсаты, жұмыс кезіндегі тұрақтылық);
6. Электр беру желілерінің жанында өздігінен жүретін жебелі крандармен жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз етуді ұйымдастыруға қойылатын талаптар;
7. Рұқсат-нарядтарды ресімдеу және беру тәртібі;
8. Көтергіш құрылыстардың жүктерін жылжыту кезінде қолданылатын белгі дабылы;
9. Жүк қармайтын құрылғылардың, ыдыстардың, болат арқандар мен шынжырлардың ақаулы болу нормалары;
10. Көтергіш құрылыстардың жұмысы кезінде авариялар мен инциденттер туындаған жағдайлардағы іс-қимыл тәртібі;
11. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі электр қауіпсіздігінің талаптары;
12. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптары.

Дағдыны тану мүмкіндігі:

-

Дағды 2:

Қауіпсіздік қағидаларына, жұмыстарды жүргізу жобаларына, технологиялық карталарға, технологиялық регламенттерге және наряд-рұқсаттарға сәйкес көтерме құрылыстармен жұмыстарды жүргізуді ұйымдастыру және бақылау

Машықтар:

6-7 разряд

1. Көтергіш құрылыстар мен стропальщик машинистерінің өз қызметін және қызметін ұйымдастыру, тапсырмалар беру және олардың орындалуын бақылау;
2. Көтергіш құрылыстардың машинистері мен итарқа салушылардың өнеркәсіптік қауіпсіздік және еңбекті қорғау талаптарының орындалуын бақылауды жүзеге асыру;
3. Жұмысты жобаға, технологиялық картаға және наряд-рұқсатқа сәйкес ұйымдастыру;
4. Электр беру желісінің жанында өздігінен жүретін көтергіш құрылыстарды орнатудың қауіпсіз орнын анықтау;
5. Көтергіш құрылыстарды пайдалану жағдайларын бақылауды жүзеге асыру.

		Білімдер: 6-7 разряд 1. Көтергіш құрылыстарды қолдана отырып, құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу тәртібі; 2. Ұйымдағы көтергіш құрылыстарға техникалық қадағалауды және қауіпсіз қызмет көрсетуді ұйымдастыру әдістері; 3. Кран жолдарына қойылатын талаптар; 4. Жүктерді жинау тәртібі; 5. Крандардың құрылысы бойынша жалпы мәліметтер (олардың параметрлері мен жүк сипаттамалары, қауіпсіздік аспаптарының мақсаты, жұмыс кезіндегі тұрақтылық); 6. Электр беру желісінің жанында өздігінен жүретін жебелі крандармен жұмыстардың қауіпсіз жүргізілуін қамтамасыз етуді ұйымдастыруға қойылатын талаптар; 7. Рұқсат-нарядтарды ресімдеу және беру тәртібі; 8. Көтергіш құрылыстардың жүктерін жылжыту кезінде қолданылатын белгі дабылы; 9. Жүк қармайтын құрылғылардың, ыдыстардың, болат арқандар мен шынжырлардың ақаулы болу нормалары; 10. Көтергіш құрылыстардың құрылыс, монтаждау және тиеу-түсіру жұмыстарын ұйымдастыру және жүргізу кезіндегі еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі талаптары.
	Дағдыны тану мүмкіндігі:	-
Жеке құзыреттерге қойылатын талаптар:	Жауапкершілік Дербестік және жауапкершілік Күйзеліске тұрақтылық Тәртіптілік Оқу және өзін-өзі оқыту қабілеті	
Техникалық регламенттер мен ұлттық стандарттардың тізімі:	2010 жылғы 17 қарашадағы № 1202 "ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдары мен бұйымдарының қауіпсіздігіне қойылатын талаптар" техникалық регламенті (2023 жылғы 9 маусымдағы № 435, 2023 жылғы 19 желтоқсанда күшіне енеді)	
СБШ -нің ішіндегі басқа кәсіптермен байланыс:	СБШ-нің деңгейі:	Кәсіптің атауы:
	5	Учаске шебері
	6	Учаске бастығы

4-ші тарау. Кәсіптік стандарттың техникалық деректері

15. Мемлекеттік органның атауы:

Қазақстан Республикасының Өнеркәсіп және құрылыс министрлігі

Орындаушы:

С.Ж.Курмангожина , +7 (705) 120 21 39, snip.07@mail.ru

16. Өзірлеуге қатысатын ұйымдар (кәсіпорындар):

"Қазақстан жобалаушыларының республикалық одағы" өзін-өзі реттейтін ұйымы" ЗТБ (СРО "РСПК"), жұмыс тобы

Жоба жетекшісі:

М.А. Бисарова

E-mail: srorspk.kz@gmail.com

Телефон нөмірі: +7 (777) 404 04 83

17. Кәсіптік біліктілік жөніндегі салалық кеңес: №03-24-5/599 , 07.11.2023 г.

18. Кәсіптік біліктілік жөніндегі ұлттық орган: 03.11.2023 г.

19. «Атамекен» Қазақстан Республикасының Ұлттық кәсіпкерлер палатасы: 12.12.2023 г.

20. Нұсқа нөмірі және шығарылған жылы: Нұсқа 1, 2023 г.

21. Болжамды қайта қарау күні: 31.12.2026 г.